

O‘ZBEK MILLIY PEDAGOGIKASI ASOSIDA YOSHLAR TARBIYASINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI

Madaminova Oydinoy Shodilbek qizi

Andijon davlat opedagogika insituti

Maktabgacha ta’lim va maxsus pedagogika fakulteti

Logopediya yo’nalishi1-bosqich 101-guruh talabasi

TEL: +99870 135 8507

Annotatsiya: Mazkur maqolada o‘zbek milliy pedagogikasining shakllanish jarayoni, uning yosh avlod tarbiyasidagi o‘rni hamda zamonaviy ta’lim tizimidagi ahamiyati ilmiy manbalar asosida tahlil qilinadi. Shuningdek, Sharq mutafakkirlarining pedagogik qarashlari, milliy qadriyatlar va xalq pedagogikasining yoshlar ma’naviy-axloqiy kamolotini shakllantirishdagi roli yoritilgan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, milliy pedagogika g‘oyalari zamonaviy ta’lim jarayonini takomillashtirishda muhim nazariy va amaliy asos bo‘lib xizmat qilishi aniqlangan.

Kalit so‘zlar: milliy pedagogika, ta’lim, tarbiya, yoshlar tarbiyasi, pedagogik meros, milliy qadriyatlar, ma’naviyat, ta’lim tizimi, pedagogik qarashlar.

Аннотация

В данной статье рассматриваются вопросы формирования узбекской национальной педагогики, её роль в воспитании молодого поколения и значение в современной системе образования. Анализируются педагогические идеи восточных мыслителей, а также значение национальных ценностей и народной педагогики в духовно-нравственном развитии молодежи. Отмечается, что национальная педагогика является важной теоретической и практической основой совершенствования образовательного процесса.

Ключевые слова: национальная педагогика, образование, воспитание, молодежь, духовность, ценности, педагогическое наследие, образовательная система.

Annotation

This article examines the formation of Uzbek national pedagogy, its role in educating the younger generation and its significance in the modern education system. The pedagogical ideas of Eastern thinkers and the importance of national values and folk pedagogy in the spiritual and moral development of youth are analyzed. The study shows that national pedagogical ideas serve as an important theoretical and practical basis for improving the modern educational process.

Keywords: national pedagogy, education, upbringing, youth development, spirituality, national values, pedagogical heritage, education system.

Kirish (Introduction)

Bugungi globallashuv davrida yosh avlodni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash masalasi pedagogika fanining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ta’lim tizimini rivojlantirish, yoshlarni ma’naviy yetuk, bilimli va vatanparvar shaxs sifatida tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor vazifalaridan biri sifatida e’tirof etilmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganidek:

“Yangi O‘zbekistonni barpo etishda eng katta tayanchimiz – bilimli va ma’naviyatli yoshlarimizdir” [1, 27-bet].

Mazkur fikr yoshlar tarbiyasi jamiyat taraqqiyotining muhim omili ekanligini ko'rsatadi. Darhaqiqat, yosh avlodning har tomonlama barkamol bo'lib voyaga yetishi mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, O'zbekiston aholisining 60 foizdan ortig'ini yoshlar tashkil etadi [2, 14-bet]. Bu esa yoshlar ta'limi va tarbiyasi masalasiga yanada jiddiy yondashishni talab qiladi.

O'zbek xalqining ko'p asrlik tarixida yosh avlodni tarbiyalash bo'yicha boy pedagogik tajriba to'plangan. Ushbu tajriba xalq og'zaki ijodi, urf-odatlar, milliy an'analar hamda buyuk mutafakkirlarning ilmiy merosida o'z aksini topgan.

Milliy pedagogika ana shu boy tarixiy tajriba asosida shakllangan bo'lib, u yosh avlodni komil inson qilib tarbiyalashga xizmat qiluvchi muhim ilmiy yo'nalish hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi o'zbek milliy pedagogikasining nazariy asoslarini o'rganish hamda uning yoshlar tarbiyasidagi ahamiyatini ilmiy manbalar asosida tahlil qilishdan iborat.

Tadqiqot metodologiyasi va adabiyotlar tahlili **(Research Methodology and Literature Review)**

Tadqiqot jarayonida ilmiy-nazariy tahlil, tarixiy-qiyosiy tahlil, umumlashtirish hamda pedagogik kuzatish metodlaridan foydalanildi. Shuningdek, pedagogika faniga oid ilmiy manbalar, monografiyalar va ilmiy tadqiqotlar o'rganildi.

O'zbek milliy pedagogikasining shakllanishida Sharq mutafakkirlarining ilmiy merosi muhim o'rin tutadi. Buyuk mutafakkir Abu Nasr Forobiy o'zining “Fozil odamlar shahri” asarida komil insonni tarbiyalash jamiyat taraqqiyotining muhim omili ekanligini ta'kidlaydi [3, 54-bet].

Abu Rayhon Beruniy esa ilm olish insonning ma'naviy kamolotini ta'minlashini ta'kidlab, yoshlarni bilimga qiziqtirish zarurligini qayd etadi [4, 33-bet].

Sharq mutafakkiri Abu Ali ibn Sino bolalar tarbiyasi masalasini chuqur tahlil qilib, ta'lim jarayonini yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etish zarurligini ko'rsatib o'tadi [5, 41-bet].

O'zbek adabiyoti va pedagogik tafakkurining yirik namoyandasi Alisher Navoiy ham inson tarbiyasi masalasiga alohida e'tibor qaratgan. Uning “Mahbub ul-qulub” asarida inson odobi, axloqi va tarbiyasi haqida qimmatli fikrlar bayon etilgan [6, 67-bet].

XIX–XX asrlarda o'zbek pedagogikasining rivojlanishida Abdulla Avloniy muhim o'rin tutadi. U o'zining “Turkiy guliston yoxud axloq” asarida tarbiya masalasini jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida baholaydi. Avloniy shunday yozadi:

“Tarbiya biz uchun yo hayot – yo mamot, yo najot – yo halokat masalasidir” [7, 18-bet].

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda ham milliy pedagogika masalalari keng o'rganilmoqda. Jumladan, pedagog olim R. Mavlonova milliy qadriyatlar asosida tarbiya berish yoshlarning ma'naviy kamolotini shakllantirishda muhim omil ekanligini ta'kidlaydi [8, 72-bet].

Shuningdek, N. Xo'jayev tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda milliy pedagogika tamoyillarini zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish zarurligi qayd etilgan [9, 55-bet].

Xalq og'zaki ijodi – ertaklar, maqollar, dostonlar ham milliy pedagogikaning muhim manbalaridan biri hisoblanadi. Ushbu manbalar orqali yosh avlodga axloqiy qadriyatlar singdirib borilgan.

Xulosa (Conclusion)

Menimcha, o'zbek milliy pedagogikasi yosh avlodni tarbiyalashda juda katta ahamiyatga ega. Chunki xalqimiz asrlar davomida shakllantirgan tarbiya tajribasi bugungi kunda ham o'z ahamiyatini saqlab qolgan.

Milliy qadriyatlar, urf-odatlar va an'analar yoshlarning ma'naviy dunyosini boyitadi, ularni Vatanga sadoqatli, bilimli va komil inson bo'lib voyaga yetishiga yordam beradi.

Shu sababli ta'lim jarayonida milliy pedagogika g'oyalari keng foydalanish zarur deb hisoblayman. Ayniqsa, buyuk mutafakkirlarimizning pedagogik qarashlarini yoshlar ongiga singdirish muhim ahamiyatga ega.

Kelajakda milliy pedagogik merosni chuqur o'rganish hamda uni zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish orqali ta'lim tizimi samaradorligini yanada oshirish mumkin.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent, 2021. – 27-bet.
2. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ma'lumotlari. – Toshkent, 2024. – 14-bet.
3. Forobiy A.N. Fozil odamlar shahri. – Toshkent, 2004. – 54-bet.
4. Beruniy A.R. Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar. – Toshkent, 2003. – 33-bet.
5. Ibn Sino A.A. Donishnoma. – Toshkent, 1982. – 41-bet.
6. Alisher Navoiy A. Mahbub ul-qulub. – Toshkent, 1991. – 67-bet.
7. Abdulla Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent, 1992. – 18-bet.
8. R. Mavlonova Pedagogika. – Toshkent, 2010. – 72-bet.
9. N. Xo'jayev Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2015. – 55-bet.